

Серов С. Л.*

здобувач Міжрегіональної академії

управління персоналом

(м. Київ, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8865-708X>

***Serhii Sierov**, PhD Researcher of Interregional Academy of Personnel Management (2, Frometivska St., Kyiv, Ukraine).

УДК 346.2

DOI 10.26886/2524-101X.1.2019.8

НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО ІНТЕРЕСУ

SUPERVISION AND CONTROL IN THE SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITY AS A MEANS OF IMPLEMENTING PUBLIC INTERESTS

ABSTRACT

Under the supervision it is expedient to understand observation of its object. Control is appropriate to consider as a set of functions, including supervision – observation. To determine the full, it is necessary to have a sufficient list, we turn to the system analysis. Based on its methodology, we introduce the concept of the desired and actual state of the object of supervision (control). Regarding their functions, it is observing the preservation of the desired state of the object of supervision (control), detecting deviations from this state, analyzing the causes of their occurrence, and developing measures for bringing the object to the desired state. A clear definition of supervision and control is one of the important conditions for its effective implementation, and therefore the realization of the tasks and functions of the state. In the presence of the developed theoretical and methodological basis of supervision and control, the optimal achievement of the purpose of supervision and control, successful implementation of the tasks and functions of the state is possible. A clear definition of supervision and control is one of the important conditions for its effective implementation, and therefore the realization of the tasks and

functions of the state. In the presence of the developed theoretical and methodological basis of supervision and control, the optimal achievement of the purpose of supervision and control, successful implementation of the tasks and functions of the state is possible. Supervision and control by the state of economic activity includes, firstly, observation of compliance by economic entities with the norms and regulations of legislation, rules and standards, quality and safety of both produced products, services rendered and their production. Second, it identifies, analyzes and establishes the causes of deviations from the above rules and standards. Third, the quality and safety of products, services provided, and their production in accordance with the standards. Regarding the nature of control in the field, it is both managerial and legal, which are closely intertwined.

The key words: supervision, control, economic activity, rules and standards, quality and safety of products, observance of compliance.

Згідно зі ст. 42 Конституції України, держава захищає права споживачів, здійснює нагляд і контроль за якістю й безпечністю продукції, послуг та їх виробництвом. Статтею 43 Господарського кодексу України передбачено, що “підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яку не заборонено законом”.

Здійснення нагляду та контролю може розглядатися як один з найважливіших заходів у реалізації завдань та функцій держави. Основною метою, з якою здійснюється контроль та нагляд (їх організація) державою за господарською діяльністю, є захист життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища, а також сприяння задоволення попиту населення на відповідні товари і послуги. При чому, тим нагляд і контроль ефективніше досягають своєї мети, чим чіткіше і ефективніше здійснюються зазначені функції та досконалішим, прозорішим і зрозумілішим для всіх є порядок їх виконання.

Наявність проблем з якістю й безпечністю продукції, послуг та їх виробництвом і обміном свідчить про необхідність вдосконалення, а отже і дослідження нагляду та контролю у т. ч. (а, можливо, і перш за все), з позицій вдосконалення їх господарсько-правового забезпечення. Вдосконалення такого забезпечення нагляду та контролю, що здійснюється за господарською діяльністю, обумовлює потребу у розгляді та аналізі відповідної теоретико-методологічної бази, аналізі та уточненні понятійного апарату.

Система контролю та нагляду в Україні на теперішній час перебуває у процесі змін та пошуку шляхів її удосконалення. Одним з першочергових завдань цього вдосконалення є недосконалість її

господарсько-правової бази, окремі концептуальні помилки щодо реформування контролю за господарською діяльністю, викликані недостатністю саме наукової бази. Комплексні правові дослідження поставленої проблеми відсутні. Окремі аспекти, пов'язані із системою державного контролю та нагляду, розглядалися в роботах українських та російських вчених, серед яких необхідно відзначити праці О. Андрійко, Ю. Атаманової, В. Баганця, О. Беляневич, А. Бобкової, Ю. Венгера, О. Вінник, І. Віхрової, Ю. Гаруст, В. Гаращука, С. Грудницької, С. Демченка, В. Джуня, В. Жушмана, Д. Задихайла, О. Крупчана, М. Курка, Д. Лученко, В. Мамутова, М. Маскона, Я. Маслова, П. Матвєєва, В. Мілаш, Н. Мироненко, О. Музичук, Н. Нижник, А. Пікулькіна, О. Подцерковного, О. Полінець, Д. Притики, В. Ромасько, Ю. Тихомирова, В. Устименка, В. Щербини, Я. Шевченко та інших.

У той же час зазначені недоліки – недосконалість господарсько-правового забезпечення контролю за господарською діяльністю – залишаються як у теорії, так і у практиці.

Метою статті є визначення, у контексті вдосконалення господарсько-правового забезпечення, державного контролю та нагляду як засобу реалізації публічного інтересу.

Аналіз теоретичних робіт та практики господарювання свідчить про наявність певних проблем, пов'язаних з чітким визначенням вищезазначених функцій нагляду та контролю та їх господарсько-правовим забезпеченням. Одним з теоретичних питань, пов'язаних з вирішенням згаданих проблем, є визначення деяких понять, зокрема, таких базових як “контроль”, “нагляд” та їх сутність.

Почнемо з визначення об'єкту нагляду та контролю як сукупності відносин, що складаються у процесі господарської діяльності. Під господарською діяльністю у Господарському кодексі України розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність (ст. 3).

Господарська діяльність включає як виробничу діяльність, у процесі якої виробляється продукція, вироби народного споживання та інші матеріальні цінності, та невиробничу діяльність, пов'язану з виконанням та обміном різних видів робіт, у т. ч. науково-дослідних, надання послуг, результати яких відчужуються як товар. Господарська

діяльність має здійснюватися належним чином та давати якісні результати, що можливо забезпечити якщо суб'єкти господарювання будуть мати достатні знання, навички, досвід, а це досягається тоді, коли така діяльність здійснюється постійно у вигляді промислу. Тобто, важливою ознакою господарської діяльності є її систематичність, виконання на професійній основі. Таким чином, господарська діяльність – це суспільно-корисна діяльність, результати якої реалізуються як товар, або обмін товарами.

Залежно від мети та характеру здійснення, господарська діяльність поділяється на: підприємницьку (комерційну) діяльність; неприємницьку (некомерційну) діяльність.

Н. А. Саниахметова виділяє наступні ознаки господарської діяльності: ініціативність; самостійність; творчий та інноваційний характер; систематичність; це діяльність на власний ризик; цільова спрямованість на отримання прибутку; самостійна юридична відповідальність; соціально-відповідальний характер (Саниахметова, 2005, с. 13-25).

Серед цих ознак нас буде цікавити останні дві (самостійна юридична відповідальність та соціально-відповідальний характер), оскільки вони безпосередньо пов'язані зі здійсненням нагляду та контролю. Можна стверджувати, що саме наявність цих ознак свідчить про входження господарської діяльності до сфери публічного інтересу, що існує у державі. І саме тому усі інші ознаки цієї діяльності (ініціативність, самостійність, творчий та інноваційний характер, систематичність, діяльність на власний ризик, цільова спрямованість на отримання прибутку) мають також розглядатися і з позицій публічного інтересу.

У філософському енциклопедичному словнику інтерес визначається як такий, що має значення для вчинення дій людей та їх груп, громадської поведінки. Зародження, формування інтересу зумовлюється насамперед об'єктивними умовами – видами власності, характером розподілу, природою влади, типом культури, укладом життя. Разом з тим інтерес є продуктом свідомої діяльності людей, коли визначаються їх потреби, зіставляються цінності, з'ясовуються взаємовідносини. І тоді інтерес стає стимулом для дій. Інтереси у суспільстві вельми різноманітні. Їх можна розрізняти так: за ступенем спільності – індивідуальні, групові, суспільні; за своєю спрямованістю – політичні, економічні тощо; за характером суб'єкта – класові,

національні тощо; за ступенем усвідомлення – діючі стихійно й на основі розробленої програми; за можливістю їх здійснення – реальні та уявні; відносно об’єктивних процесів – прогресивні, консервативні тощо (Шинкарук, 2002, с.147).

Ю. Тихомиров під публічним інтересом розуміє “визнаний державою та забезпечений правом інтерес соціальної спільності, задоволення якого слугує умовою та гарантією її існування та розвитку” (Тихомиров, 1995, с. 55). П. Востриков вважає, що поняття “публічний інтерес” містить у собі “суспільний”. Публічний інтерес – це інтерес великих соціальних груп. Під публічним необхідно розуміти, передусім, інтереси, пов’язані зі сферою формування і здійснення державної влади, з найбільш важливими потребами суспільства, які не можна задовольнити нічим, окрім державної форми його організації (Востриков).

Публічні інтереси, на думку М. Васильєвої, охоплюють, по-перше, державні у тій частині, яка відображає інтереси суспільства в цілому, і, по-друге, суспільні як інтереси громадянського суспільства тією мірою, яка відповідає рівню їх пізнання і яка може бути забезпечена правовим захистом (Васильєва, 2003, с. 64).

Узагальнюючи думки, висловлені у літературі, Ю. В. Венгер робить висновки про те, що публічним інтересом є суспільний інтерес, який забезпечується й охороняється державою. При цьому держава здійснює заходи щодо реалізації публічного інтересу безпосередньо або встановленням нормативних приписів, обмежень, заборон, які регламентують діяльність суб’єкта права. У свою чергу, норми публічного права спрямовані на охорону загального блага, виконання суспільних завдань, тому вони мають імперативний, категоричний характер (Венгер, 2014, с. 97).

Конституція України містить ряд нормативних понять, які, хоч і у неявному вигляді (прямо не використовується), містять поняття “публічний інтерес”. По-перше, його вихідну основу становлять положення преамбул. По-друге, це розділи Конституції, що більш детально розкривають зміст базових принципів конституційного ладу, виражаючи в нормативному вигляді суспільні інтереси. Так, суспільний інтерес мається на увазі відносно якості продукції, товарів і послуг. Це ч. 3 ст. 42 Основного Закону України – держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій спо-

живачів; ст. 50 – кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена; п. 3 ч. 2 ст. 92 – виключно законами України встановлюються порядок встановлення державних стандартів.

Поняття “державний нагляд” і “контроль” стосовно господарської діяльності використовуються, перш за все, у Господарському кодексі України та у спеціальному Законі України від 5 квітня 2007 року “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, який регламентує “відносини, пов’язані зі здійсненням державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” (ст. 2 “Сфера дії цього Закону”) містить визначення термінів “державний нагляд”, “контроль”, а також термінів “заходи державного нагляду (контролю)” і “інтегрована автоматизована система державного нагляду (контролю)”. Так, згідно зі ст. 1 Закону “Визначення термінів”, державний нагляд (контроль) – це діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб’єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема, належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища; “заходи державного нагляду (контролю)” – планові та позапланові заходи, які здійснюються у формі перевірок, ревізій, оглядів, обстежень та в інших формах, визначених законом, а “інтегрована автоматизована система державного нагляду (контролю)” – єдина автоматизована система збирання, накопичення та систематизації інформації про заходи державного нагляду (контролю), призначена для узагальнення та оприлюднення інформації про заходи державного нагляду (контролю), координації роботи органів державного нагляду (контролю) щодо здійснення комплексних заходів державного нагляду (контролю), моніторингу ефективності та законності здійснення

заходів державного нагляду (контролю). Ця ж стаття вводить і поняття “спосіб здійснення державного нагляду (контролю)”, під якою розуміється процедура здійснення державного нагляду (контролю), визначена законом (ч. 1 ст. 1 Закону).

Крім того, у відповідних нормативних актах йдеться про заходи контролю, що здійснюються органами Державної фіскальної служби, митний контроль на кордоні, державний нагляд за дотриманням вимог ядерної та радіаційної безпеки, здійснення державного нагляду за провадженням діяльності з джерелами іонізуючого випромінювання, державний архітектурно-будівельний контроль (нагляд), державний нагляд у сфері господарської діяльності з надання фінансових послуг, державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення, державний нагляд (контроль) в галузі цивільної авіації тощо.

Важливу роль у правовому забезпеченні нагляду і контролю відіграє Закон України від 05.06.2014 року “Про стандартизацію”. Особливістю застосування національних стандартів та кодексів усталеної практики, що встановлюються відповідною (ч. 2 ст. 23 “Застосування національних стандартів та кодексів усталеної практики”) полягають в тому, що ці стандарти та кодекси застосовуються на добровільній основі (крім випадків, якщо обов’язковість їх застосування встановлена нормативно-правовими актами).

У науковій літературі поняття “контроль” розглядається в широкому і вузькому аспектах. У першому випадку – як сукупність політичних, економічних та ідеологічних процесів і методів, яким належить забезпечити стабільність суспільства та державного ладу, дотримання соціального порядку, вплив на масову та індивідуальну свідомість, тобто соціальний контроль. У вузькому – як перевірка підконтрольних об’єктів. Залежно від того, на якому рівні та стосовно чого він розглядається, контроль може бути охарактеризований як гарантія, спосіб забезпечення дисципліни та законності, принцип, вид діяльності, управлінська функція, умова ефективної діяльності тощо (Авер’янов, 2010, с. 47). Під контролем у державному управлінні науковці, як правило, розуміють одну з найважливіших функцій, яка дає змогу порівняти фактичний стан у тій чи іншій галузі з вимогами, які поставлені перед нею; виявити недоліки та помилки в роботі та попередити їх; оцінити відповідність здійснення інших функцій управління завданням, що поставлені перед ним (Мельник,

2003, с. 11). Контроль у державному управлінні – здійснювана усіма органами державної влади та їх посадовими (службовими) особами діяльність із перевірки дотримання законності та дисципліни у державі, суб'єкти якої можуть втручатися в господарську діяльність підконтрольного об'єкта (Ромасько, 2009, с. 162).

Існує достатня кількість визначень поняття “контроль в державному управлінні” у науковій літературі. Наприклад, Ю. В. Гаруст розуміє під таким “спостереження, перевірку чи нагляд за функціонуванням відповідного об'єкта з метою отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан справ на ньому” (Гаруст, 2007, с. 23). Представники адміністративно-правової науки розглядають контроль як самостійний процес, вид адміністративного провадження. Так, Д. В. Лученко вважає, що “контроль у сфері державного управління є одним з видів адміністративно-правової діяльності. У широкому розумінні слова він виступає формою адміністративно-правової діяльності уповноважених суб'єктів, яка здійснюється в межах їх компетенції, регламентується нормами адміністративного процесу й виражається у вчиненні юридичних дій щодо спостереження, перевірки відповідності виконання й дотримання підконтрольними суб'єктами правових розпоряджень, припинення правопорушень конкретними організаційно-правовими засобами” (Лученко, 2006, с. 99). У той же час достатньо поширеною є думка, згідно з якою контроль є однією з функцій управління. Зокрема, О. П. Полінець визначає контроль у державному управлінні як сукупність дій, які контролюючі суб'єкти здійснюють стосовно підконтрольних об'єктів для досягнення цілей контролю з метою запобігання стагнації та руйнування системи державного управління під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників (Полінець, 2003, с. 49).

За визначенням О. М. Музичука, контроль у державному управлінні – функція держави та усіх без винятку суб'єктів управління, що реалізується ними під час перевірки дотримання (виконання) об'єктами контролю встановлених вимог (правил, норм), сукупність заходів із виявлення, запобігання та припинення дій (бездіяльності), що суперечать таким вимогам, під час яких суб'єкт контролю наділений правом втручання у професійну (господарську, виробничу) діяльність підконтрольного об'єкта шляхом його підміни, заміни або тимчасового відсторонення від виконання службових обов'язків, відміни або припинення дії його рішення, притягнення останнього

до відповідальності” (Музичук, 2011, с. 48). Слушною слід визнати думку, згідно з якою контрольні провадження не слід розглядати лише як сукупність дій зі встановлення порушень на об’єкті контролю та застосуванню до них юридичних санкцій. Суттєву їх частину становлять допоміжні заходи організаційного характеру (Гаращук, 2003, с. 92).

Правова регламентація контрольних процедур, вважає Я. І. Маслова, повинна бути однією з гарантій унеможливлення використання контрольних повноважень для зведення особистих рахунків, задоволення корпоративних інтересів за допомогою посадових осіб та службовців контролюючих органів. Ретельна регламентація процедур контролю має не менш істотне значення, ніж будь-які інші управлінські процедури, хоча вони і вимагають більшої оперативності, визначення доцільності та свободи вибору керівників. Контролюючу сторону визначені процедури дисциплінують, підвищують організованість і дієвість її роботи. Для сторони, яку контролюють, правове забезпечення цих процедур позбавляє від свавілля в діях контролюючих, до того ж дозволяє уникнути дестабілізуючого фактора контролю у їх поточній роботі, бо вони вже морально підготувалися до процедур, урегульованість яких за допомогою норм права дозволяє уникнути непередбачуваних дій контролюючих, котрі можливі за відсутності існування відповідних правових норм. На сьогоднішній день, зауважує автор, одним із недоліків чинного українського законодавства є отожднення контролю та нагляду, відсутність чіткого понятійного апарату. Визначеність у цих питаннях – не лише показник достатньої правової культури юридичної думки у державі, але й можливість вирішення суто практичних проблем: спрощення роботи з нормативною базою, зменшення помилок і зловживань у діяльності органів державної влади та ін. (Маслова, 2011, с. 74).

Підводячи підсумки викладеному, надамо наступне визначення нагляду і контролю. Під наглядом доцільно розуміти спостереження за його об’єктом, моніторинг останнього. Контроль доцільно розглядати як певну сукупність відносин, що включає і нагляд – спостереження. Для визначення повної сукупності цих відносин звернемося до системного аналізу. Виходячи з його методології, введемо поняття “бажаний” та “фактичний” стан об’єкту нагляду (контролю). Щодо сукупності відносин, то це – власне здійснюване в інтересах прав громадян спостереження за збереженням бажаного стану об’єкту нагляду (контролю), виявлення відхилень від цього стану, аналіз причин

їх виникнення та розробка заходів щодо приведення об'єкту до бажаного стану.

Чітке визначення нагляду та контролю є одним з важливих умов ефективного їх здійснення, а отже і реалізації завдань та функцій держави. За наявності розробленої теоретико-методологічної бази нагляду та контролю можливе оптимальне досягнення мети нагляду та контролю, успішної реалізації завдань та функцій держави.

Висновки

Нагляд та контроль з боку держави за господарською діяльністю охоплює, по-перше, спостереження за дотриманням господарюючими суб'єктами норм і приписів законодавства, правил та стандартів, якістю та безпечністю як виробленої продукції, наданих послуг, так і їх виробництва. По-друге, це виявлення, аналіз та встановлення причин виникнення відхилень від згаданих правил та стандартів. По-третє – приведення якості та безпечності продукції, наданих послуг, їх виробництва у відповідність до нормативів.

ЛІТЕРАТУРА

Авер'янов, В.Б. (ред.) (2010). *Демократичні засади державного управління та адміністративне право*. К.: Юрид. думка.

Васильев, М.И. (2003). *Публичные интересы в экологическом праве*. М.: Издат-во МГУ.

Венгер, Ю.В. (2014). Місце стандартизації в адміністративно-правовому регулюванні господарської діяльності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 10-1(1), 96-99.

Востриков, П.П. Публичный интерес и функции государства: логика взаимосвязи. *Электронное научное издание "Вестник Волго-Вятской академии государственной службы"*. <www.nauka.vvags.ru>

Гарашук, В.М. (2003). *Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні*. Харків.

Гаруст, Ю.В. (2007). *Правове забезпечення контрольної діяльності органів України*. Харків.

Господарський кодекс України, 2003 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 18-22, 144.

Закон про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, 2007 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 29, 389.

Закон про стандартизацію, 2014 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 31, 1058.

Конституція України, 1996 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 30, 141.

Лученко, Д.В. (2006). Місце контролю в системі адміністративно-правових форм діяльності. *Проблеми законності*, 82, 97-103.

Маслова, Я.І. (2011). Співвідношення понять “нагляд” і “контроль” у державному управлінні України. *Актуальні проблеми держави і права*, 62, 70-77.

Мельник, А.Ф. (ред.) (2003). *Державне управління*. К.: Знання-Прес.

Музичук, О.М. (2011). Поняття та особливості контролю і державного управління. *Наше право*, 2, 1, 46-51.

Полінець, О.П. (2003). *Контроль в державному управлінні України: теоретико-організаційні питання*. Київ.

Ромасько, В.О. (2009). Правове забезпечення державного контролю в сфері будівництва. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*, 45, 159-166.

Саниахметова, Н.А. (2005). *Предпринимательское (хозяйственное) право Украины*. Харьков: Одиссей.

Тихомиров, Ю.А. (1995). *Публичное право*. М.: Издательство БЕК.

Шинкарук, В.І. (ред.) (2002). *Філософський енциклопедичний словник*. К.: Абрис.

REFERENCES

Averianov, V.B. (ed.) (2010). *Demokratychni zasady derzhavnoho upravlinnia ta administratyvne pravo* [Democratic Principles of Public Administration and Administrative Law]. Kyiv: Yuryd. dumka. [in Ukrainian].

Narashchuk, V.M. (2003). *Teoretyko-pravovi problemy kontroliu ta nahliadu u derzhavnomu upravlinni* [Theoretical and legal problems of control and supervision in public administration]. Kharkiv. [in Ukrainian].

Narust, Yu.V. (2007). *Pravove zabezpechennia kontrolnoi diialnosti orhaniv Ukrainy* [Legal support of control activities of Ukrainian authorities]. Kharkiv. [in Ukrainian].

Hospodarskyi kodeks Ukrainy, 2003 (Verkhovna Rada Ukrainy) [Economic Code of Ukraine, 2003 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 18-22, 144. [in Ukrainian].

Konstytutsiia Ukrainy, 1996 (Verkhovna Rada Ukrainy) [Constitution of Ukraine, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 30, 141. [in Ukrainian].

Luchenko, D.V. (2006). Mistse kontroliu v systemi administratyvno-pravovykh form diialnosti [Place of control in the system of administrative and legal forms of activity]. *Problemy zakonnosti*. [Problems of Legality], no. 82, 97-103. [in Ukrainian].

Maslova, Ya.I. (2011). Spivvidnoshennia poniat “nahliad” i “kontrol” u derzhavnomu upravlinni Ukrainy [The ratio of the concepts of “supervision” and “control” in the state

administration of Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. [Actual problems of state and law], no. 62, 70-77. [in Ukrainian].

Melnyk, A.F. (ed.) (2003). *Derzhavne upravlinnia* [Public administration]. Kyiv: Znannia-Pres. [in Ukrainian].

Muzychuk, O.M. (2011). Poniattia ta osoblyvosti kontroliu i derzhavnoho upravlinnia [Concept and features of control and public administration]. *Nashe pravo*. [Our Law], no. 2, 1, 46-51. [in Ukrainian].

Polinets, O.P. (2003). *Kontrol v derzhavnomu upravlinni Ukrainy: teoretyko-orhanizatsiini pytannia* [Control in the Ukrainian state administration: theoretical and organizational issues]. Kyiv. [in Ukrainian].

Romasko, V.O. (2009). Pravove zabezpechennia derzhavnoho kontroliu v sferi budivnytstva [Legal support of state control in the field of construction]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. [Bulletin of the Kharkiv National University of Internal Affairs], no. 45, 159-166. [in Ukrainian].

Saniahmetova, N.A. (2005). *Predprinimatel'skoe (hozjaystvennoe) pravo Ukrainy* [Business (economic) law of Ukraine]. Har'kov: Odissee. [in Russian].

Shynkaruk, V.I. (ed.) (2002). *Filosofskiy entsyklopedychniy slovnyk* [Philosophical Encyclopedian Dictionary]. Kyiv: Abrys. [in Ukrainian].

Tihomirov, Ju.A. (1995). *Publichnoe pravo* [Public law]. Moscow: Izdatel'stvo BEK. [in Russian].

Vasil'ev, M.I. (2003). *Publichnye interesy v jekologicheskom prave* [Public interests in environmental law]. Moscow: Izdat-vo MGU. [in Russian].

Venher, Yu.V. (2014). Mistse standartyzatsii v administratyvno-pravovomu rehuliuванні hospodarskoi diialnosti v Ukraini [Place of standardization in administrative-legal regulation of economic activities in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*. [Scientific Herald of the International Humanitarian University. Jurisprudence], no. 10-1(1), 96-99. [in Ukrainian].

Vostrikov, P.P. (2014). Publichnyj interes i funkcii gosudarstva: logika vzaimosvjazi [Public interest and state functions: interconnection logic]. *Jelektronnoe nauchnoe izdanie "Vestnik Volgo-Vjatskoj akademii gosudarstvennoj sluzhby"*. [Electronic scientific publication "Bulletin of the Volga-Vyatka Academy of Public Administration"]. Retrieved from: www.nauka.vvags.ru [in Russian].

Zakon pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti, 2007 (Verkhovna Rada Ukrainy) [Law on the Basic Principles of State Supervision (Control) in the Field of Economic Activity, 2007 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 29, 389. [in Ukrainian].

Zakon pro standartyzatsiiu, 2014 (Verkhovna Rada Ukrainy) [Standardization Act 2014 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 31, 1058. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Серов С. Л. Нагляд і контроль в сфері господарської діяльності як засіб реалізації публічного інтересу. – Стаття.

Здійснення нагляду та контролю є одним з важливих заходів у реалізації завдань та функцій держави. Обгрунтовано, що тим нагляд і контроль ефективніше досягають своєї мети, чим чіткіше та ефективніше здійснюються зазначені функції та є досконалішим, прозорішим і зрозумілішим для всіх порядок їх виконання. Зроблено висновок про те, що нагляд та контроль з боку держави за господарською діяльністю включає, по-перше, здійснювані в інтересах забезпечення прав громадян спостереження за дотриманням господарюючими суб'єктами норм і приписів законодавства, правил та стандартів, якістю та безпечністю як виробленої продукції, наданих послуг, так і їх виробництва. По-друге, це виявлення, аналіз та встановлення причин виникнення відхилень від згаданих правил та стандартів. По-третє – розробка альтернатив щодо приведення об'єкта контролю з фактичного до бажаного стану, їх оцінка та вибір найкращої.

Ключові слова: нагляд, контроль, господарська діяльність, правила та стандарти, якість та безпечність продукції, спостереження за дотриманням норм.

АННОТАЦИЯ

Серов С. Л. Надзор и контроль в сфере хозяйственной деятельности как средство реализации публичных интересов. – Статья.

Эффективность надзора и контроля за хозяйственной деятельностью является важным условием успешного функционирования и развития экономики. В статье обосновывается, что тем надзор и контроль эффективнее достигают своей цели, чем четче и эффективнее осуществляются указанные функции и является совершенным, прозрачным и понятным для всех порядок их выполнения. Автор приходит к выводу о том, что содержание контроля со стороны государства за хозяйственной деятельностью включает, во-первых, наблюдение за соблюдением хозяйствующими субъектами желаемого состояния по качеству, безопасности продукции, оказанных услуг и их производства. Это (желаемое) состояние определяется в соответствующих законодательных актах, правилах и стандартах, нормативах и т. п. Во-вторых, это выявление, анализ и установление причин возникновения отклонений от упомянутых правил и стандартов. В-третьих – разработка альтернатив по приведению объекта контроля из фактического в желаемое состояние, их оценка и выбор наилучшей.

Ключевые слова: надзор, контроль, хозяйственная деятельность, правила и стандарты, качество и безопасность продукции, наблюдение за соблюдением норм.